

Print.

Węgliński, Lew. *Oman: poezyi maloruskii Lwa Eug. Węglińskoho*. Lwihorod, Peremyszl: Nakładem autora, 1858.

Print.

Węgliński, Lew. *Rusalka: poezyi maloruskii*. Lwihorod, Peremyszl: Nakładem autora, 1858. Print.

Надійшла до редакції 11 квітня 2016 року.

DIALECT BASIS OF LEV VENHLINSKYI WORKS LANGUAGE**Nataliia Sovtys**

Department of Ukrainian Language named after prof. K.F. Shulzhuk, Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine

Abstract

Background: The circle of important issues of modern linguistics includes artistic heritage of Ukrainian-Polish borderland writers. The works of Lev Venhlnskyi (around 1827-1905), who wrote his works in Ukrainian and Polish are reflection of complex intertwining of cultural traditions. Ukrainian-language works are written in Naddnistrianskyi dialect that serves as a peculiar confirmation of sustainability of dialect in relation to the artistic language.

Purpose: The purpose of our study is to investigate the impact of Naddnistrianskyi dialect on poetic language of Lev Venhlnskyi works.

Results: The main factor for the using of vernacularisms by Lev Venhlnskyi is that Ukrainian literary language was not yet fully normalized. The poet at the time of writing poems didn't have normalizing grammar textbooks, lexicons of contemporary Ukrainian language that is why the main model for him was the language of his contemporaries which was Naddnistrianskyi dialect. The entire spectrum of dialect phonetic and grammatical features and corresponding layer of Naddnistrianskyi dialect vocabulary is consistently reflected in the poetry.

Discussion: Therefore Lev Venhlnskyi believed that the dialect variant of Ukrainian language may serve as a self-sufficient language system as to poetic language. The importance and relevance of Lev Venhlnskyi works for understanding a particular stage of development of the Ukrainian language is that the poems are printed with a significant preservation of regional lingual features and Latin graphics of the works reflected a number of specific dialect features even clearer than Cyrillic.

Keywords: dialect, vernacularism, poetic language, Naddnistrianskyi dialect, Lev Venhlnskyi.

Vitae

Nataliia Sovtys is Doctor of Philology Sciences, Associate Professor of Department of Ukrainian Language named after prof. K.F. Shulzhuk of Rivne State University of Humanities. Her areas of research interests include contrastive linguistics, linguistic cultural studies.

Correspondence: NataliaSovtys@gmail.com

Лілія Федорюк

УДК 811.161.2'37'42

**КВАЛІФІКАЦІЙНО-РЕПРЕЗЕНТАТИВНИЙ ВИЯВ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ В МОВІ
(НА ПРИКЛАДІ КОНЦЕПТУ СМЕРТЬ)**

*У душі кожної людини знаходиться
мініатюрний портрет її народу.*

Г. Фрейтаг

Стаття присвячена розгляду мови як основного когнітивного механізму, що відбиває менталітет, мораль, світогляд, національний характер певного народу. Через концепт СМЕРТЬ розкриті особливості українського національного характеру, закріплені у фразеології та художній літературі.

Ключові слова: ментальність, мовна картина світу, національна картина світу, індивідуально-авторська картина світу, концепт, національний характер, концептуалізація.

Однією з нагальних завдань сучасної лінгвістики є вивчення відображення системи світоглядних знань людини про світ у мові та її когнітивному каркасі, тобто говоримо про дослідження концептуальної системи та мовної картини світу (Kolesov, Pimenova 25). Мова при цьому розглядається як певна концептуальна система і як засіб формування концептуальної системи знань про світ (Pimenova, "Yazykovaya kartina mira" 26).

Актуальність роботи постає з необхідності дослідження взаємодії мови та мислення, мови та культури, зацікавленості в пізнанні ментальності того чи того народу. Вибір концепту СМЕРТЬ визначений його універсальністю й значущістю не тільки для певної нації, а й для усього людства. Звернення до фразеологічного фонду та літературної спадщини дає можливість виявити особливості українських культурних цінностей, соціальних і моральних норм поведінки.

Мета розвідки – на прикладі концепту СМЕРТЬ розкрити особливості української ментальності. Реалізація поставленої мети передбачає такі завдання: 1) висвітлити поняття «ментальність», «картина світу», «мовна картина світу», «концепт», їх взаємозв'язок і точки перетину; 2) виявити відбиті в мові особливості українського національного характеру з огляду на вербалізацію концепту СМЕРТЬ у фразеологічних одиницях і сучасній українській літературі; 3) порівняти семні домінанти концепту СМЕРТЬ у фразеологічній та індивідуально-авторській картинах світу.

Про ментальність як окреме поняття уперше заговорили представники історичної психології Л. Леві-Брюль, Л. Февр, М. Блок. Розвинули та розширили в межах філософської думки вищезазначений термін О. Шпенглер, Д. Чижевський, М. Вебер, П. Сорокін, Г. Зіммель та інші. На сьогодні одним із найавторитетніших є визначення ментальності В. Колесова: «Ментальність – це світосприйняття в категоріях і формах рідної мови, що поєднує інтелектуальні, вольові й духовні якості національного характеру в типових його властивостях й виявах» (Kolesov 11). Саме такий підхід є релевантним при дослідженні національного мислення, відбитого у формах та категоріях мови. Ментальність, культура й мова є взаємозумовленими поняттями. Ментальність визначає культуру того чи того народу (нації), яка, в свою чергу, формує когнітивну та мовну картини світу.

Сучасні лінгвісти картину світу визначають як «глобальний образ світу, що є підґрунтям світогляду людини, тобто виражає істотні властивості світу в розумінні людини в результаті її духовної і пізнавальної діяльності» (Ivashchenko 4). Термін «картина світу» відбиває специфіку людини, найважливіші умови її існування в світі. У свідомості людей, які належать до того чи того національного колективу, складається та передається від покоління до покоління свій образ картини світу, навколишньої об'єктивної дійсності: «Картина світу – створений людиною суб'єктивний образ об'єктивної дійсності – це не дзеркальне відображення світу, а завжди певна його інтерпретація» (Popova 37).

До гуманітарних наук термін «картина світу» прийшов з фізики, тлумачився як сукупність внутрішніх органів зовнішніх об'єктів, що слугують виокремленню логічних суджень про поведінку цих об'єктів. Пізніше цю концепцію поклали на лінгвістичне тло В. фон Гумбольдт, Е. Сепір, Б. Уорф, О. Потєбня, А. Веселовський, які вбачали відбиття в слові мовної картини світу, вивчати мову як засіб пізнання навколишнього світу. На думку В. Карасика, «мовна картина світу об'єктивно відбиває сприйняття світу носіями певної культури, але людське відбиття не є механічним, воно носить творчий (тому певною мірою суб'єктивний) характер» (Karasik 106). О. Місінкевич під мовною картиною світу розуміє «лінгвально модельовану суму інтелектуальних уявлень народу про буття», що є важливим виразником національної культури, «оскільки виступає уособленням чуттєвого відображення, світосприймання крізь призму раніше нагромадженого досвіду і його творче переосмислення» (Misin'kevych 53).

Вивчати національний характер крізь мовну призму необхідно спираючись на мову художньої літератури та фольклорну спадщину, адже художній текст є дзеркалом індивідуально-авторської картини світу, а фольклор – наївної як складників національної картини світу. Фольклорна картина світу увібрала в себе традиції, знання, досвід, закріплені у свідомості народу впродовж тисячоліть. Саме фольклорна картина світу, «одна із іпостасей, одна із втілень картини світу традиційної народної культури» (Artemenko 11), закладає фундамент концептуальної картини світу мовної особистості, адже фольклор «дає основні уявлення про космогонію, про богів і реліктову астрологію, про суспільні традиції, історію народу, про суспільство й стосунки між людьми...» (Pimenova, "Yazykovaya kartina mira" 8–9).

Ю. Апресян стверджує, що кожна мова віддзеркалює певний спосіб сприйняття та концептуалізації світу. Властивий певній мові спосіб концептуалізації дійсності – частково універсальний, частково національно специфічний, тому носії різних мов можуть бачити світ по-різному, крізь призму своїх мов. З іншого боку, мовна картина є «наївною» в тому сенсі, що в багатьох випадках вона відмінна від «наукової» картини (Apresyan 43). Концептуалізація світу відображена в системі універсальних категорій, властивих різним мовам. Кожна мова має власну систему специфічних категорій (Pimenova, "Yazykovaya kartina mira" 27). Розглядаючи мовний матеріал з позиції когнітивної лінгвістики, ми описуємо процес концептуалізації фрагмента навколишньої дійсності з огляду на концепт СМЕРТЬ. Під концептуалізацією розуміємо один із процесів пізнавальної діяльності людини, що призводить до утворення концептів; «виділення певних мінімальних одиниць людського досвіду в їх ідеальному змістовому вираженні» (Kubryakova 93).

Мовознавцями запропонована низка визначень терміна «концепт»:

– концепт – інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого (Selivanova 125);

– концепт – термін, що служить поясненню одиниць ментальних і психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної в психіці людини (Kubryakova 90);

– концепт – категорія мисленнєва, яку не можна простежити, і це дає великий простір для її пояснення; ... він складається з компонентів (концептуальних ознак), які утворюють різноманітні концептуальні шари (Popova 62);

– концепти – культурні первинні утворення, які виражають об'єктивний зміст слів і які мають смисл (Karasik 202);

- концепт – це «ніби згусток культури в свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить до ментального світу людини... Концепти не тільки мисляться, вони переживаються» (Stepanov 40-41);
- концепт – глобальна одиниця мисленнєвої діяльності, він є квантом структурованого знання (Zahnitko 136).

Беручи до уваги вищевказані визначення, ми розуміємо концепт як ментальне утворення, що поєднує пов'язані з певним явищем поняття, уявлення, знання, асоціації, переживання, частина яких складає інваріантне колективно вироблене й понятійно структуроване оформлене ядро, а інші – індивідуальну змінну периферію.

Концепт СМЕРТЬ посідає чільне місце серед лінгвокультурних концептів. Найвні в ньому наївні уявлення мають екзистенційне значення як для окремо взятої людини, так і для нації в цілому. Концепт СМЕРТЬ – це національна (загальнонаціональна), духовна, універсальна когнітивна одиниця. На сьогодні вивчення усної народної творчості є найбільш актуальним, коли триває пошук та ствердження української національної ідеї. Ми досліджуємо фрагмент української національної та мовної картини світу, представлений концептом СМЕРТЬ, на матеріалі української фразеології та художньої літератури. У межах дослідження особливостей української ментальності виокремили 7 значеннєвих груп мовних одиниць – вербалізаторів досліджуваного концепту: 1) іронічно забарвлені; 2) з релігійною тематикою; 3) фаталістичні; 4) приреченість; 5) пошук вічного життя; 6) смерть – сон; 7) смерть – страх.

Фразеологічні одиниці є виразниками культурних цінностей і доміант певного народу. В українській мові зустрічаємо багато фразем – вербальних виразників концепту СМЕРТЬ. Вербалізація концепту у фразеологічному фонді української мови здійснюється через метафори (наприклад, *піти з димом; віддати Богу душу*), а також евфемізми (наприклад, *накласти життям; наказав довго жити*), які мають спільне генетичне коріння з метафорами. Велика кількість їх мають іронічне забарвлення: *дати дуба; врізати дуба; поминай як; витягнути / простягнути ноги; зійти на пси; вкритися ногами; задерти ноги; відкинути копита; витягтися вздовж лави; наказати довго жити; піти з димом; як водою вмилло (змило); піти до жаб; жаба пить (цицьки, моні) дала; спустити (випустити) дух; грець ухопив; віддати (віддавати) кінці; лунь вхопив; кісток не зібрати чийх; винести (виїжджати) ногами вперед (наперед)*. Такі фраземи вказують на народну українську традицію сприймати смерть зневажливо, без страху; бути вище від смерті, яка усвідомлюється як явище звичайне й закономірне, що стоїть нижче життя. Сміх осмислює поняття смерті як явище амбівалентне, що відображає, з одного боку, процес вмирання, з іншого – зародження.

Український православний народ назбирав багато фразем, пов'язаних із текстами Святого Письма, що говорить про його глибоку релігійність. Життя людини належить Богові: *віддати Богу душу; піти до Бога; на Божій дорозі; Бог прибрав*. У наступних пареміях відбите уявлення про гріховність людини, її обов'язкову відповідь за вчинки на землі: *піти до раю; на тому світі; покидати грішну землю; судна година; судний день; переставитися на той світ; спочити в Бозі*.

Значна кількість українських фразем відбиває серйозне ставлення до явища смерті як до чогось незворотного й страшного, адже людина усвідомлює свою смертність і швидкоплинність життя: *канути в забуття; іти (піти) в сиру землю; віддати життя; зрівняти з землею; лягти (полягти) кістками; класти в могилу; піти в непам'ять; іти (розлітатися) прахом; піти зі світу; покинути білий світ; спочивати (спочити) навіки; лягти в яму; смертна година; смертний час*. Наступні одиниці говорять про ставлення до смерті як до певної межі, переходу з одного світу в інший, вічний, невідомий світ: *піти за межу; відійти в забуття; відійти в минуле; відійти у вічність; переноситися у вічність*. Фразеологізми *доля увірвала нитку; життя обірвалося (перервалося); відірватися від життя* підтверджують давні зв'язки народу з язичництвом: існувала віра в двох дів-сестер, що прядуть нитку життя, вони ж і рвали/різали цю нитку, і людина помирала.

Поряд із надією і глибокою вірою в потойбічне життя, для українського менталітету характерним є усвідомлення смерті як абсолютного кінця життя, за яким нічого немає: *віддати останній подих; зложити життя; зложити голову; покинути білий світ; піти з світу; кінчати вік; остання хвилина; уста зімкнулися навіки; накласти життям; знайти кінець (могила, вічний спочинок); спочити (заснути) навіки (довіку, вічним сном)*. Земля, могила, гроб виступають незмінними атрибутами: *стояти над могилою; віддати тіло землі; класти в гроб; у могилу полізти; засипати землею; збувати зі світу; згладитися з світу; лежати в землі; земля (до себе) прибрала (приїняла); зійти в могилу (в землю)*.

Лінгвоспецифічними для українського менталітету є фраземи типу *грець ухопив 'раптово загинути', піти до жаб; жаба моні дасть (втопитися); лунь вхопив (загинув хтось), зійти на пси* та ін. Суб'єктом дії у них виступають тварини, птахи, що завдають смерті комусь.

Вивчення творів новітньої літератури, в яких відображені роздуми про життя та смерть, про людську долю, про українську ментальність і світосприймання, з лінгвістичного погляду є не менш актуальним. Дослідження художніх творів видатних письменників є важливим не тільки для аналізу індивідуально-авторського процесу пізнання світу й відбиття отриманої інформації в тексті, але й для вивчення всієї концептосфери української мови, у якій фіксується індивідуальний когнітивний досвід окремого письменника.

Наскрізьним для української когнітивної картини світу є уособлення смерті, яка асоціюється з живою істотою, найчастіше старою жінкою: *Істинна суть нашого дійства — перемога над Смертю... Розкріпачені душі торжествували своє оновлення, Вільний Сміх і Розкута Поезія злітали понад грішною землею, і відступала підла Костомаха під неблаганними ударами Людського Безсмертя (Юрій Андрухович. Рекреації); ...смерть прийшла,*

торохкотіла кістками, зачаламкала вставленими золотими зубами знайомого Михайлового лікаря-зубопротезника, але Михайло нагнав її... (Олесь Ульяненко. Сталінка); ... ведеш його коридором, мов проважайш кудись, да, значить, а він тобі щось розказує, хихотить по-ідіотському, і не віре, що позаду смерть чалапас мійми чобітьми... (там само); Краще розбудити смерть, і вона прийде разом з любов'ю, як холодний подих дитинства (Олесь Ульяненко «Серафима»); Сльози покотилися їй з очей, великі, щедрі, холодний подих смерті вона відчула в цій душній, непротрений кімнаті (Ю. Шевчук. Дім на горі).

Глибока віра в долю та неминучість смерті: ...нічого не вдієш – померла, то померла. Така воля Господня (Таня Малайчук. Говорити); І не має значення, чи народитися в квітні, чи запізно, бо все одно помреш... Не має значення, коли народився, але має значення, коли помреш (там само); З божевіллям боротися однакою, що зі смертю, вирішив він, заводячи машину мокрим асфальтом під густе намисто новорічних та різдвяних гірлянд (Олесь Ульяненко. Жінка його мрії); ...людина, скільки б не знала про те, від чого може померти, однакою дасть дуба (Олесь Ульяненко. Серафима); І цьому не можна зарадити, як не зарадиш власній смерті (там само); Йдеться про те, що механізм смерті уже запущено. А він не дає збоїв (Юрій Іздрик. Таке); Воно вимагає, щоб вмер ти. І хто його зна, чи Давид-птахоріз тебе порятує від смерті (Юрій Іздрик. Флешка).

Перемогу над смертю українці вбачають у пам'яті: Дивися, ти є! Ти будеш пам'ятати моє життя, я тобі все розповіла. Це і є безсмертя (Таня Малайчук. Говорити). Людина живе доти, доки її пам'ятають. Існує зворотний процес вмирання, коли, залишаючись живою фізично, людина не існує в цьому світі для інших: Бо ти не конче мушиш вмерти біологічною смертю, зате померти для інших – приречений (Юрій Іздрик. Таке).

Асоціативне поле концепта СМЕРТЬ доповнює поняття «сон» та «страх». Людина боїться смерті як чогось невідворотного, неосяжного й лихого: – Я завжди надто боялася смерті, – сказала голосно стара, і її голос крячно розлунився у порожнечі (Ю. Шевчук. Дім на горі); Матусю мучили страшенні думки про смерть (Свгенія Кононенкою. Повії теж виходять заміж). Нерідко зустрічаємо порівняння смерті зі сном: людина із заплющеними очима, не реагує на навколишній світ, перебуває в іншій реальності: Щодня, – думав він, – ми живемо, щоб померти на ніч і знову народитися вранці. Щодня ми вмираємо і цим звільняємося від потреби розв'язувати найхімернішу з загадок – темряву (Ю. Шевчук. Дім на горі); Орхідея зводиться на ноги, але сон валить її на диван. Хто відрізнити сон від смерті? (Олесь Ульяненко. Серафима).

Отже, мова та ментальність є невіддільними поняттями. Мовні та культурні знання є детермінантами поведінки людини, тому аналіз мовного матеріалу дає можливість побачити особливості національного характеру. Мова є засобом концептуалізації світу людиною, тому вона є носієм світобачення певного народу.

Концепт СМЕРТЬ досить широко репрезентований в українському фразеологічному фонді та сучасній художній прозі. Найактивнішими семами серед перших мовних одиниць виступають такі: 1) померти; 2) зійти на ніщо; 3) перехід з одного світу в інший; 4) зникнути назавжди; 5) знищення; 6) вбивство.

Дещо зміщена семна домінанта в художній літературі. Тут найбільш продуктивними є значення: 1) подолання смерті; 2) фаталізм; 3) абсолютний кінець; 4) щось небажане, страшне; 5) страх перед невідомістю. Фразеологічна картина світу смерть розуміє як певний міст, який єднає світ людський і божественний, або як безумовне зло й перешкода на шляху людини до вічності. Загалом смерть представляється як діалектичне поняття, що уводить зі світу земного, тимчасового, до світу вічного. Без смерті неможливе життя, життя є невіддільним від смерті. В українській мові це закріплено у фразеологізмі *що не народжується, те не помирає*. Індивідуально-авторська картина світу на перший план виносить страх перед смертю як чогось незмінного й нездоланного, адже людина прагне опанувати весь світ, і тільки смерть залишається для неї абсолютною загадкою.

Серед характерних ознак української ментальності, спираючись на результати аналізу вербалізації концепту СМЕРТЬ, можна назвати емоційність, релігійність, антеїзм, страх перед долею/майбутнім, поряд із цим глибокий оптимізм та ліризм.

Подальший етап дослідження передбачає вивчення концепту СМЕРТЬ в діахронії, виділення його структурних компонентів та епідигматичних відношень.

References

Apresyan, Yurij. “Emocional'naya sistema. Obraz cheloveka po dannym yazyka: popytka sistemnogo opisaniya (Emotional System. The Image of the Person Based on the Language: The Attempt of Systematic Description)”. *Voprosy yazykoznavaniya (Issues of Linguistics)* 1 (1995): 37–65. Web. 24 Jul. 2015.

Artemenko, Evgeniya. “Yazyk russkogo fol'klora i traditsionnaya narodnaya kul'tura (opyt interpretacij) (The Language of the Russian Folklore and Ttraditional Folk Culture (the Experience of Interpretation)”. *Slavyanskaya narodnaya kul'tura i sovremennyy mir (Slavonic Folk Culture and Modern World)*. Moskva: Gos. respublikanskij centr russkogo fol'klora, 2003. 7–21. Web. 15 Aug. 2015.

Ivashchenko, Viktoriya. *Kontseptual'na reprezentatsiya frahmentiv znannya v naukovo-mystets'kiy kartyni svitu (na materialy ukrayins'koyi mystetstvoznachoyi terminolohiyi): Monohrafiya (The Conceptual Representation of Fragments of the Knowledge in the Scientific and Artistic Picture of the World (Based on the Ukrainian Art Studies Terminology): The Monograph)*. Kyiv: Vydavnychyy Dim Dmytra Buraho, 2006. Web. 02 Apr. 2016.

Karasik, Vladimir. *Yazykovoij krug: lichnost', koncepty, diskurs (Linguistic Circle: Personality, Concepts, Discourse)*. Volgograd: Peremena, 2002. Print.

Kolesov, Vladimir, and Pimenova, Marina, and Terkulov, Vyacheslav. *Gedonizm kak yavlenie russkoj*

lingvokul'tury (na primere koncepta udovol'stvie): kollektivnaya monografiya (Hedonism as the Phenomenon of the Russian Linguistic Culture (Based on the Concept of Pleasure): the Collective Monograph). Kiev: Izdatel'skij Dom D. Burago, 2012. Print.

Kolesov, Vladimir. *Russkaya mental'nost' v yazyke i tekste (Russian Mentality in the Language and Text)*. SPb: Peterburg. Vostokovedenie, 2007. Print.

Kubryakova, Elena. *Kratkij slovar' kognitivnyh terminov (Concise Dictionary of the Cognitive Terms)*. Moskva, 1996. Print.

Misin'kevych, Olena. Kontsept kul'tury yak odynytstva mental'noyi informatsiyi u movniy kartyni svitu (The Concept of Culture as the Mental Unit of Information in the Linguistic View of the World). *Movoznavstvo (Linguistics)* 1 (2014): 54–57. Web. 06 Apr. 2016.

Pimenova Marina. *Yazykovaya kartina mira: uchebnoe posobie (Linguistic View of the World: the Training Manual)*. Sankt-Peterburg: SPbGU, 2011. Print.

Pimenova, Marina. "Fol'klornye kartiny mira russkogo i tatarskogo narodov (The Folklore Pictures of the World of the Russian and the Tatar Nations)". *Philology and Culture*. 2 (28) (2012). 95–98. Web. 11 Jan. 2016.

Pimenova, Marina. "Metodologiya konceptual'nyh issledovanij (The Methodology of Conceptual Studies)". *Antologiya konceptov (The Anthology of the Concepts)*. Moskva: Gnozis, 2007. 14–16. Print.

Popova, Zinaida. *Ocherki po kognitivnoj lingvistike (Essays in Cognitive Linguistics)*. Voronezh: Izd-vo Istoki, 2001. Print.

Selivanova, Olena. *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediya (Modern Linguistics: Terminological Encyclopedia)*. Poltava: Dovkilliya. K., 2006. Print.

Stepanov, Yuriy. *Konstanty: Slovar' russkoj kul'tury. Opyt issledovaniya (The Constants: Dictionary of the Russian Culture. The Experience of Research.)*. Moskva: Shkola «Yazyki russkoj kultury», 1997. 40–76.

Zahnitko, Anatolij. *Suchasni linhvistychni teorii. Monografiya (Modern Linguistic Theories. The Monograph)*. Donetsk: DonNU, 2007. Print.

List of Sources

Andrukhovych, Yuriy. *Rekreatsiyi (Recreations)*. Piramida, 2003. Web. 08 Dec. 2015.

Frazeolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy. U 2-kh kn. (Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language. In 2 Vol.). Ed. by V. Bilonozhenko and others. Kyiv: Nauk. Dumka, 1993. Print.

Izdryk, Yuriy. *Fleshka. Defrahmentatsiya (Flash Drive. Defragmentation)*. Kalush: «Take», 2009. Web. 18 Feb. 2016.

Izdryk, Yuriy. *Take (Such)*. Kharkiv: Klub simeynoho dozvillya, 2010. Print.

Kononenko, Yevgeniya. *Poviyi tezh vykhodyat' zamizh (Prostitutes Get Married Too)*. L'viv: «Kal'variya», 2004. Web. 28 Apr. 2015.

Malyarchuk, Tanya. *Hovoryty (To Talk)*. Kharkiv: Folio, 2007. Print.

Shevchuk, Valeriy. *Dim na hori (The House on the Hill)*. Kyiv: "A-BA-BA-GA-LA-MA-GA", 2011. Print.

Ul'yanenko, Oles'. *Serafyma (Seraphyma)*. Kyiv: Nora-Druk, 2007. Print.

Ul'yanenko, Oles'. *Stalinka. Dofin Satany: roman (Stalinka. Dauphine of Satan: The Novel)*. Kharkiv: Folio, 2003. Print.

Ul'yanenko, Oles'. *Zhinka yoho mriyi (The Woman of His Dream)*. Kharkiv: Treant, 2010. Web. 27 Sept. 2015.

Uzhchenko, Viktor. *Frazeolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy (Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language)*. Kyiv: Osvita, 1998. Print.

Надійшла до редакції 14 квітня 2016 року.

QUALIFICATIVE AND REPRESENTATIVE EXPRESSION OF THE NATIONAL CHARACTER IN THE LANGUAGE (BASED ON THE CONCEPT OF DEATH)

Fedoryuk Liliya

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

Background: Among the most priority problems of modern cognitive linguistics, the most important one is to study the language according to the ethnic culture of a particular nation. Language is seen as a definite conceptual system and as a form of conceptual system knowledge of the world. Relevance of the work emerges from the need to study the interaction of language and thinking, language and cultural interest in the knowledge of mentality. We describe the process of conceptualization of the fragment of reality in terms of the concept of DEATH considering the language material from the perspective of cognitive linguistics. Conceptualization is one of the cognitive processes of human activity that leads to the concepts formation.

Purpose: The purpose of the analysis is to prove the fact that the language reflects the culture and cognitive experience of the nation (based on the concept of DEATH).

Results: Mentality, culture and language are interdependent concepts. Mentality defines the culture of a nation that in its turn creates a cognitive and linguistic pictures of the world.

The concept of DEATH takes a leading place among the linguistic-cultural concepts. The naive idea in it is of essential importance for a single person and for the nation as a whole. The concept of DEATH is widely represented in the Ukrainian phraseological fund and in the modern prose. The most active semes among the former language units are the following: 1) die; 2) get off at nothing; 3) agonize; 4) transition from one world to another; 5) disappear forever; 6) destruction; 7) suicide; 8) murder. The seme's dominant is rather shifted in the literature. There are the most productive meanings: 1) overcoming of death; 2) fatalism; 3) absolute end; 4) something unwanted, terrible; 5) fear of the unknown.

Discussion: Among the characteristic features of the Ukrainian mentality based on the analysis of verbalization of the concept DEATH one can numerate emotionality, religiosity, atheism, fear of the fate / future, along with the thorough optimism and lyricism.

The further phase of the study involves the examination of the concept of DEATH in the diachronic aspect, selection of its structural components and paradigmatic relations.

Keywords: mentality, linguistic picture of the world, individual author's picture of the world, the concept of national character, conceptualization.

Vitae

Fedoryuk Liliya is a postgraduate student of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology in Donetsk National University. Her areas of research interests include cognitive linguistics, cultural linguistics, phraseology in cognitive aspect.

Correspondence: fedoryukliliya@gmail.com